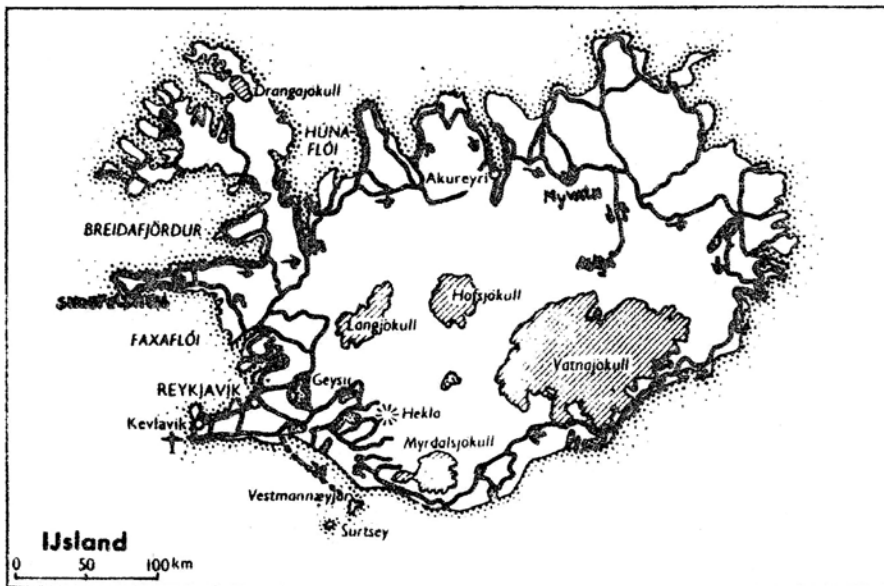

Vakantie op IJsland

Het is niet het meest opwekkende landschap dat je te zien krijgt onmiddellijk na aankomst op IJsland. Langs de weg van het vliegveld Keflavik naar de hoofdstad Reykjavik strekt een veertig kilometer lang lavaveld zich uit. Grillig gevormde rotsen, hier en daar spaarzaam begroeid met wat mos, doen geloven dat je ergens op een andere planeet geland bent. De alom vertegenwoordigde schapen brengen weer iets van realiteitsgevoel terug en bij het bereiken van de hoofdstad is de droom over.

Reykjavik zelf, waar de helft van de IJslandse bevolking van 240.000 mensen woont, is een moderne, geheel uit beton opgetrokken stad. Opvallend is het geheel ontbreken van oude bebouwing. Na een goed bad (bah wat stinkt dat zwavelwater) in ons gast-adres wordt de huur van auto en tent geregeld, waarna we een aanvang maken met onze drie-weekse rondreis. Drie weken van zien, onderzoeken maar vooral verbaasd staan.

Langs de westkust met o.a. de Hvalfjörður (walvisfjord) waar gevangen walvissen worden verwerkt, zo'n 600 per seizoen, voert onze tocht in de richting van het schiereiland Snæfellsnes, met de prachtige gletschervulkaan Snæfellsjökull.

De wat Noors-aandoende fjorden zijn begroeid aan de voet, met relatief sappige graslanden. Behalve wat grillige, pluizige schapen en enkele koeien, hier ook volop de bekende IJslandse pony's. Regelmatig komen wij al of niet bereden groepjes van deze, aan de Barre omstandigheden aangepaste paardjes tegen. Tureluurs, regenwulpen en watersnippen completeren de reis. Bij een vogelrots ontdekken wij dikbekzeekoeten en zelfs een groepje mannetjes harlekijneend.

Tijdens onze tocht door Snæfellsnes overnachten we tweemaal in houten hutten, waarvan iedereen gratis gebruik kan maken. Deze hutten, die vele kilometers van de bewoonde wereld in het gebergte staan, zijn in de eerste plaats bedoeld om reizigers, in moeilijkheden, een onderdak, te verschaffen. Toch aardig van die IJslanders!

Vervolgens trekken we koers naar het noorden, waarbij we een tijdje de desolate trust van de Noordelijke IJszee volgen. Langs woeste valleien en het magnifieke basaltlandschap van de Eyafjörður, waarbij we ons langs een smalle weg tussen gebergte en

kust moeten wringen, bereiken we Akureyri. In deze "Hoofdstad van het Noorden" enkele inkopen doen en het versturen van de onvermijdelijke ansichtkaarten. Veel variëteit is in de winkels niet voorhanden. Verse groenten zijn praktisch geheel afwezig, van blikgroenten is een beperkt assortiment aanwezig. De prijzen van levensmiddelen zijn trouwens aan de pittige kant.

Van Akureyri gaat onze reis verder via de Godafoss-waterval naar het bekende Myvatn(muggenwater).

Dit meer doet zijn naam overigens wel eer aan want overal zie je kolommen van muggen die, als het ware, levende wervelstormpjes vormden. Gelukkig hadden ze geen steek-, bijt- of, zuigneigingen, niet bij ons althans!

Myvatn is bekend om z'n rijke vogelleven. IJslandse brilduiker, georde fuut en Wilde zwaan waren van zeer dichtbij te bewonderen. Werkelijk verbazingwekkend zijn de grote aantallen franjepootjes; elke schuwheid is hen vreemd. In de nabijheid van het meer bevinden zich uiterst vreemd gekleurde zwavelbronnen en grotten met warm water. Overal komt rook uit de grond. Gele, rode en blauwgrijze bronnen veroorzaken deze rook. In dit gebied (Namaskard) groeit totaal niets, het lijkt wel alsof het gebied geel geschilderd is, met hier en daar andere kleuren er door heen gemengd. Het is een werkelijk fantastisch gezicht.

Op de dag van onze aankomst bij Myvatn zien we boven de aangrenzende bergen steeds een merkwaardige wolk hangen. Navraag leert ons dat er de vorige dag een uitbarsting heeft plaats gehad en dat de gloeiende lava nog steeds uit de gevormde krater spuit. Dezelfde avond vertrekken we richting vulkaan. De krater ligt midden op een woeste hoogvlakte op flinke afstand van begaanbare paden.

Na een voettocht van ruim vijftien kilometer over lavavelden en asvlaktes, ondertussen kloven en scheuren overstekend, bereiken we eindelijk om half twee 's nachts (het wordt op IJsland zomers niet donker) de omgeving van de vulkaan.

Het is werkelijk een schouwspel om nooit te vergeten. Uit een langgerekte kloof spuit de gloeiende lava een twintig tot dertig meters omhoog. Met een snelheid van ongeveer 10 meter/per sec. stroomt de lava vervolgens weg. Van onze hoge standplaats kunnen wij de rood-zwarte stroom vele kilometers volgen. Door de grote snelheid vormen zich zelfs stroomversnellingen van voortrazende lava. De hitte ervan kan je zelfs in je gezicht voelen. Na anderhalf uur keren we, begeleid door de kreten van opgejaagde goudplevieren en alpensneeuwhoenders, terug. Eerst om zeven uur 's morgens bereiken we uitgeteld onze thuisbasis.

Omdat de weg voor gewone auto's niet valt te bereiden maken we de tocht naar de vulkaan Askja, ver in het binnenland gelegen, met een speciaal voor dit terrein uitgeruste bus. Dwars door lavavelden en zandvlakten gaat de reis, ondertussen nog een drietal rivieren doorkruisend. Bij Askja ligt een groot kratermeer waarin je kunt zwemmen. Het zwavelhoudende water is namelijk 40°C heet. Badkleding is echter in het meer niet toegestaan. Tot verdriet van velen (en opluchting van één enkeling) ontbrak ons de tijd om een bad te nemen.

Na Myvatn richting zuidkust. De weg in het zuiden is eerst sinds 1973 opengesteld en loopt onder de uitlopers van de enorme gletsjer Vatnajökull langs. Gletsjertongen en meren met ijsbergen bepalen hier het landschap. De weg voert midden door een op lavazand gevestigde kolonie grote jagers.

Een verblijf van drie dagen in het nationale park Skaftafje stelt ons in de gelegenheid de omgeving goed te bekijken, waarna we doorgaan naar de Vestmannseilanden.

Het hoofdeiland Heimey werd enkele jaren geleden getroffen door een vulkaanuitbarsting, die een deel van de plaats verwoestte. Slechts met de grootste krachtsinspanning werd voorkomen dat de gehele plaats verzwolgen werd. Door bespuiting met enorme hoeveelheden zeewater werd de lavastroom, die ook de haven bedreigde tot stilstand gebracht. Op de eilandengroep bevinden zich immense zeevogelkolonies, met daarop een grote rijkdom aan verschillende soorten.

Tijdens ons verblijf op het eiland is het steeds goed weer. Het weer op IJsland is ons toch al geweldig meegevallen. Slechts enkele dagen heeft het wat geregend. (achteraf vernamen we waar die regen dan wel gevallen was!)

Via de waterval de Gulfoss en de enig spuitende bron van IJsland, de Strokur, rijden we vervolgens richting Reykjavik, begin en eindpunt van de vakantie. Ruim 3100 km. afgelegd over dit schitterende woeste eiland, met zijn vriendelijke bewoners en zijn ongelooflijke natuur en natuurkrachten. Een reis die de moeite (en het geld) dubbel en dwars waard is geweest.

Na deze reisbeschrijving leek het ons wel een leuk idee om enkele aspecten van onze tocht door IJsland iets verder uit te diepen. Vandaar dat deze beschrijving langer uitvalt, dan wat u normaal gewent bent.

De flora en fauna zijn, zeker voor deze vereniging, voor de hand liggende onderwerpen. Een onderwerp als het vulkanisme is echter verschillend van wat normaal in dit blad wordt beschreven. We hebben dit onderwerp echter uitgekozen omdat het grootste deel van IJsland uit lava bestaat, iets dat we in Nederland en zelfs in Europa bijna nooit tegenkomen.

TOEN DE AARDE NOG JONG WAS...

IJsland behoort tot de actiefste vulkanische landen ter wereld. Het bezit zo'n 200 post-glaciale vulkanen, waarvan er minstens dertig sinds de bewoning van het land zijn uitgebroken. Gemiddeld om de vijf jaar vind er een eruptie plaats.

Elke vorm van vulkanische activiteit valt op het eiland aan te treffen, hoewel het aantal "klooferupties" verreweg het grootste in getal zijn. Uit één zo'n vulkanische kloof, de 32 kilometer lange "Lakagigar" met ongeveer 100 afzonderlijke kraters, stroomde in het jaar 1783 de grootste lavastroom, voor zover bekend, die IJsland gekend heeft. De lava bedekte 556,6 km². Het gas en de as die bij deze eruptie vrijkwamen vergiftigden het omringende weideland en veroorzaakten een grote catastrofe in de agrarische wereld. Een aanzienlijke hongersnood brak uit, waarbij duizenden mensen om het leven kwamen.

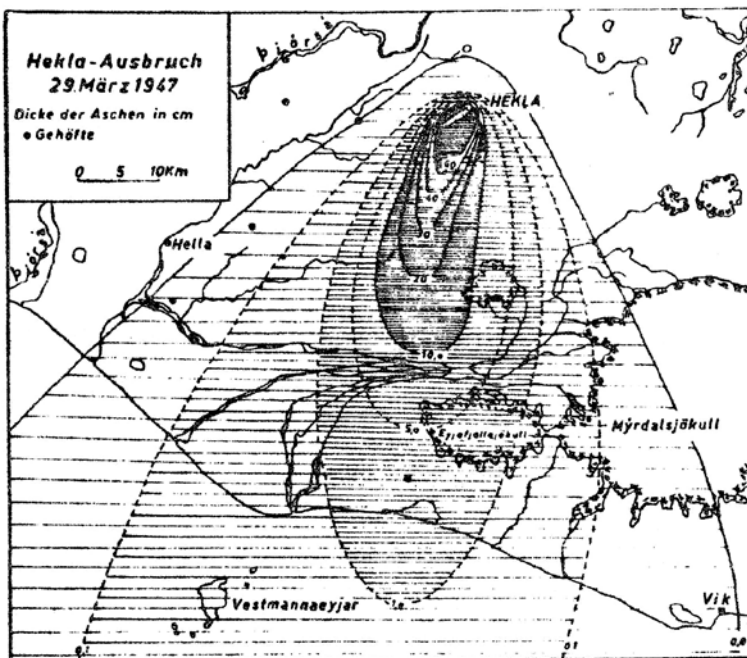
Schildvulkanen van het Hawische type zijn ook rijk vertegenwoordigd, bijvoorbeeld de Skjaldbreid bij Thingvellir. Van deze soort is er echter maar één in onze jaartelling actief geweest;

het vulkaaneiland Surtsey, 50 km zuidelijk van IJsland. De kegelvulkanen van het Fuji-type zijn allemaal met ijs bedekt. De bekendste is wel de Snaefellsjökull, de plaats waar Jules Verne's "Reis naar het middelpunt der aarde" begon. De beroemdste IJslandse vulkaan is de Hekla, die in de middeleeuwen door de gehele katholieke wereld als de "troon van de duivel" beschouwd werd. Sinds haar eerste uitbraak in 1104, waarbij zij het omringende landschap tot een complete woestijn omvormde, is de Hekla in totaal 15 maal uitgebroken. Bij de eruptie van 1947 steeg de kraterzuil zo'n 30 km de lucht in en de lava bedekte bijna 65 km². Toen zij in mei 1970 weer uitbrak, stroomde de lava 2 maanden lang uit vele kraters het toch al zo geteisterde land in.

Ongeveer 1/10 deel van IJsland is met post-glaciale lava bedekt. Het grootste aaneengesloten lavaveld is de Odadahraun, dat ca. 4480 km² groot is. Onmetelijke hoeveelheden lavarots van verschillend formaat toveren dit gebied om tot een waar maan-laby-

rint. Odadahraun is ook de plaats waar de bemanning van de eerste Apollo maanvlucht vele weken geoefend heeft, om alvast te wennen aan zulk soort "buitenaardse" omstandigheden.

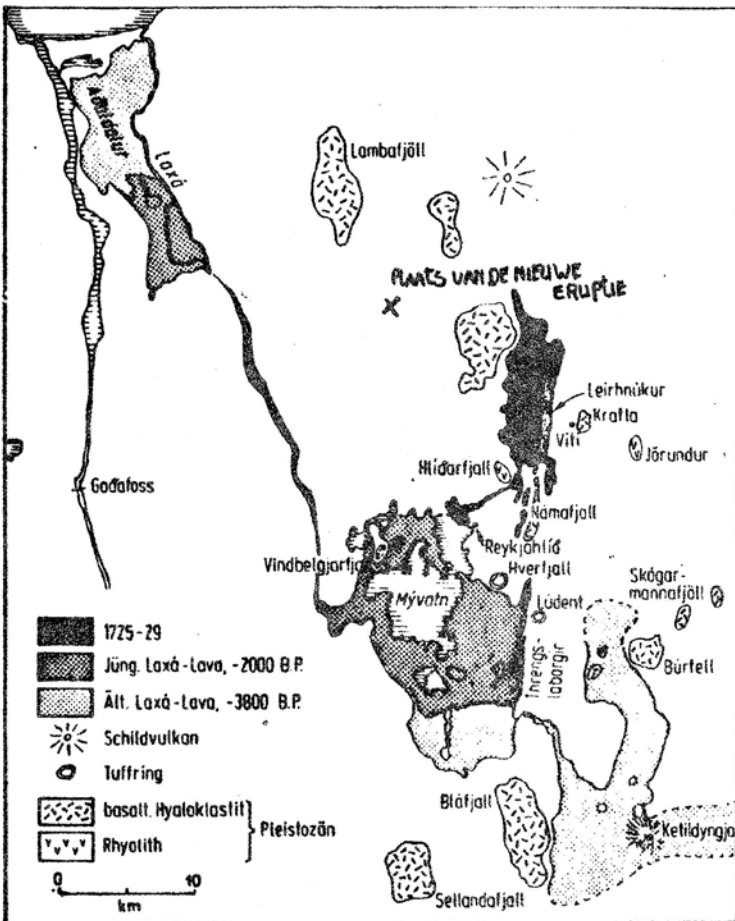
Onderzeese erupties hebben in de wateren rond het eiland vrij veelvuldig plaatsgevonden, in het bijzonder op de onderzeese bergkam ten zuidwesten van het Reykjanes-schiereiland. De laatste eruptie vond plaats zo'n 20 km ten zuidwesten van de Vestmannseilanden, waar drie nieuwe eilanden geschapen werden. Het groot-

ste van de drie, met een oppervlakte van 3,9 km², werd Sursey genoemd; het eiland van de zwarte reus "Surtur". Deze uitbraak duurde meer dan twee jaar en trok zeer vele toeristen en wetenschappers uit alle streken van de wereld.

De recentste vulkaanuitbraakgolf vindt momenteel plaats in het Hyvatn-district, waar na een stilzwijgen van ongeveer 250 jaar, de Krafla-spleet en de Leihnukur zich weer beginnen te roeren. Sinds 1975 zijn er in dit gebied 6 erupties geweest. Van de laatste uit deze cyclus tot nu toe, de uitbraak van juli '80, zijn wij getuige geweest.

Uit een vulkaanspleet van zo'n 5 km lengte, waarin in totaal 48 kraters gevormd waren, ontsnapte de lavastroom met een recordsnelheid van 40 km/uur. De lava, ruim 1100°C warm, spoot zo'n dertig à veertig meter uit de kratermond de lucht in

IJsland is rijker aan hete bronnen dan welk land ter wereld ook. Er zijn in totaal 147 zwavelbrongebieden, die allemaal in de nieuwe vulkanische midden zone gelegen zijn. Typierend voor zo'n gebied zijn de verschillende zwaveldampbronnen en de bizar rood, blauw en groen gekleurde modderpoelen, gelegen temidden van roodgeel gekristalliseerde velden zwavel, die soms een totaal opp. van enkele km² bestrijken. De actiefste gebieden zijn wel Namaskjard bij Myvatn, de Torfajoküll bij de Hekla en het Grimsvatnmeer in de Vatnajoküll. De gezamenlijke energieproductie van het Torfajoküllgebied wordt op zo'n 1500 Megawatt geschat. In sommige gebieden wordt de zwavel afgegraven en geëxporteerd. Gebieden met hete bronnen met een wat lagere temperatuur zijn overal

op IJsland te vinden, zelfs in het thermisch weinig actieve oostelijke basalt-district. Er zijn op IJsland ongeveer 250 Thermische gebieden met in totaal ruim 800 warme bronnen. De gemiddelde temperatuur van zo'n bron bedraagt 75°C. De grootste hete bron op IJsland, de Deiltargunguhver, braakt per seconde 150 liter kokend water uit.

Een enkele bron existeert als geysir. De beroemdste van deze springbronnen was wel de Grote Geysir, gelegen onder de Hoffsjoküll. Zij bracht een kokende waterzuil van ruim 70 meter voort, maar is de laatste 20 jaar niet meer actief geweest. In de buurt van de "Grote Geysir" is de "Strokur" gelegen, die nog wel actief is en een waterzuil van twintig meter produceert. Met het exploiteren van de bronnen is men begonnen in 1925. Alle gebouwen van IJsland zijn dankzij deze thermische bronnen nu voorzien van heet water, verwarming en elektriciteit.

Het landschap zelf wordt door deze exploitatie gelukkig nauwelijks aangetast, de meeste installaties zijn ondergronds.

Daarom is het nog steeds mogelijk te genieten van IJslands rauwe, ongelooflijk afwisselende natuur.

Om te zien hoe de aarde gevormd word.....

HET VOGELLEVEN OP IJSLAND

Het interessante van de vogelwereld op IJsland is niet het aantal broedvogelsoorten dat men op het eiland kan aantreffen. Dit aantal (er zijn slechts 78 vogelsoorten die er broeden of broedpogingen hebben gedaan) is in vergelijking met andere Europese landen zelfs klein te noemen. De aandacht van de vogelaar gaat op IJsland meer uit naar de enorme aantallen, en vooral de unieke samenstelling van het vogelbestand.

Hoog-arctische soorten worden in IJsland naast vertegenwoordigers uit veel zuidelijker gebieden gevonden. We vinden er soorten, zoals de ijsduiker en IJslandse brilduiker, die verder alleen in Noord-Amerika voorkomen, naast typische Europese vogels als de grutto en de grauwe gans. Dat is vooral de geografische ligging van het eiland, waaraan deze merkwaardige compositie is te danken. Dankzij de geïsoleerde ligging van het eiland in de zee en andere factoren is de fauna op IJsland nog niet geheel uitgebalanceerd. Voor de vogels was de zee weliswaar niet zo'n onoverkomelijke barrière als voor de zoogdieren, toch ontbreken er vele te verwachten soorten, die op dezelfde hoogte in Scandinavië wel broeden.

De ecologische omstandigheden op IJsland zijn voor enkele vogelsoorten ideaal te noemen. De enorme visrijkdom en de vele fjorden en baaien met hoge, praktisch onbereikbare, kliffen met goede nestgelegenheden voor zeevogels, hebben enorme kolonies doen ontstaan. Op de Hornbjarg, Haelavikurbjarg en Latrabjarg broeden miljoenen zeekoeten en dikbekzeekoeten. Het aantal broedparen op de Latrabjarg schat men zelfs op vijf miljoen!

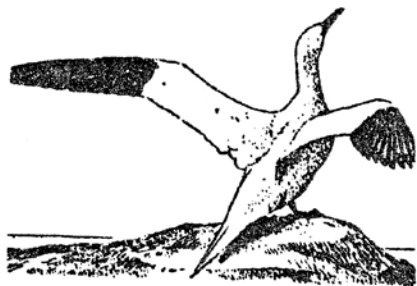
De vele zoetwatermeren zijn een ideaal gebied voor eenden, duikers en wilde zwanen. Het binnenland is echter vrij vogelarm. De immense lavavelden en de enorme gletsjers zijn hier debet aan.

De fauna van IJsland is nog betrekkelijk jong te noemen. Omdat negentig procent van het eiland tijdens de laatste ijstijd bedekt was met ijs, zijn de meeste planten, vogels en dieren pas na de verbetering van het klimaat op IJsland gekomen (postglaciale immigranten). Het sneeuwhoen, de barmsijs, de sneeuwgors en waarschijnlijk ook de giervalk behoren echter tot de soorten die al tijdens de ijstijd aanwezig waren. Zomergasten zoals enkele van de alk- en meeuwenfamilies en sommige eendensoorten zullen tijdens de ijstijd ook al aanwezig zijn geweest. Toen de temperaturen geleidelijk stegen in de postglaciale periode zullen sommige hoog-arctische soorten het eiland verlaten hebben. Enkele van hen bleven echter achter en vormden restpopulaties op IJsland. De dikbekzeekoet, grote burgemeester en kleine alk zijn hier voorbeelden van. De verdwenen soorten werden door andere opgevolgd. Deze postglaciale immigranten vormen nu de meerderheid van de huidige IJslandse avifauna. Ze bereikten IJsland op verschillende tijdstippen, sinds het einde van de glaciale periode. Sindsdien zijn enkele ondersoorten ontstaan. Een mooi voorbeeld is de IJslandse winterkoning, die aanzienlijk groter is dan zijn con-

continentale neef. De grootte van de IJslandse winterkoning is te vergelijken met die van een zwartkoptuinfluiter. Sinds het begin van deze eeuw is het pakijs van de poolkap zodanig teruggetrokken, dat het noorden van IJsland ijsvrij is komen te liggen. Hierdoor is het aantal broedvogels in deze korte tijd met 22 procent toegenomen. Slobeend, kuifeend, spreeuw, zilvermeeuw, kokmeeuw, en velduil zijn hier voorbeelden van. Ook werden vestigingspogingen ondernomen door o.a. huismus, kievit, meerkoet, boerenwaluw en kramsvogel.

Impressie van de vogels in hun omgeving.

Een grauwe lucht hangt boven Sandgeroi. De zuidelijke wind brengt zo nu en dan de stank van stokvis, dat aan grote rekken te drogen hangt, in onze neuzen. Vreemd gekleurde huizen staan her en der langs de weg. Neergezet alsof een klein kind met blokken aan het spelen is geweest. Een groep van een honderd grauwe franjepoten, zich verzamelend voor de trek naar het zuiden, krioelt wat doelloos in een klein plasje z'n dertig meter van de weg. Even verderop vliegt een grote burgemeester op; verschrikt door een Noordwijkse vogelaar. We staan hier op het zuidwestelijke puntje van IJsland. Pas een kleine 12 uur geleden zijn we met het vliegtuig van Iceland-air op dit merkwaardige eiland geland. Het lijkt alweer een lange tijd geleden dat we Noordwijk hebben verlaten. Immense lavavelden strekken zich overal waar je kijkt oneindig uit. Zwarte grillige vormen, zo nu en dan begroeid met een groen oplichtend mos. Een door rood lavagruis verharde weg loopt dwars door het zwarte maanlandschap. Het lijkt alsof iemand willekeurig met een rood kleurpotlood zomaar een streep door het landschap getrokken heeft. Vlak langs de kant van de weg in een kleine inham, zwemt een roodkeelduiker, eidereenden en middelste zaagbekken kom je overal tegen. In de verte hoor je, vanuit de troosteloze lavavlakten het melancholische gefluit van een goudplevier. We rijden verder. Tureluurs, regenwulpen en een paartje sneeuwgorzen vliegen op als we langs rijden. Nergens is verder een mens te zien. Even is de lucht vol onrust als een

kleine jager voorbij komt vliegen. We bereiken de kust. In de verte ligt Kyrkjuvogr. Onwillekeurig kijken we even over zee. Dit was de plaats waar vroeger de inwoners van Kyrkjuvogr altijd in het voorjaar de eerste reuzenalken terug zagen komen, als ze naar de stroom van Reykjanes trokken. Over zee vliegen nu alken en zee-koeten. Zo nu en dan laat een jan van gent zich zien. Een dertig kilometer zuidelijk ligt het eilandje Eldey, waar in 1844 de laatste reuzenalk om het leven werd gebracht. Nu broeden er op het eiland een 17000 genten. De grootste IJslandse broedplaats van deze soort.

De reuzenalk broedde vroeger hier in het zuiden van IJsland, nabij Groenland en op het eiland Funk voor New Foundland.

In vroeger dagen voorzagen de bewoners van IJsland en Groenland zich, door het doden van deze vogel, van wintervoorraad. Later werd het massaal afslachten van deze grote vogels, die toch niet vliegen konden, een geliefd tijdverdrijf voor zeelui, die op

weg naar Amerika de eilanden aandeden. Op het eiland Funk werd zelfs een traanfabriek gesticht, die op reuzenalken draaide. Langzaam maar zeker werd de reuzenalk op deze wijze uitgeroeid. Alleen een kleine populatie op Geirfuglasker (geirfugl=reuzenalk) in het zuiden van IJsland hield stand, totdat het eiland door een hevige vulkaanuitbarsting van de aardbodem werd weggevaagd. Het nieuwe onderkomen voor de reuzenalk werd het eilandje Eldey, een eiland dat, in tegenstelling tot Geirfuglasker, voor de mens bereikbaar was. Voor de huiden en eieren werden al zulke hoge prijzen betaald, dat het zich loonde de nog altijd gevaarlijke tocht naar het eiland te maken. De laatste twee vogels werden in 1844 door een expeditie van 14 man bemachtigd. Het enige ei van het paar ging in de strijd ten onder. De laatste twee huiden zijn voor 80 rijksbankthalers aan het museum van Kopenhagen verkocht. Cynisch genoeg weet men daar niet eens waar de huiden gebleven zijn.

Terug in Reykjavik maken we, in een meer in het midden van de stad, kennis met enkele noordelijke eendensoorten. Toppers met jongen, kuifeenden, eidereenden, krakeenden en wilde eenden broeden er. Reykjavik is waarschijnlijk de enige hoofdstad ter wereld met in haar centrum een sterrenkolonie. Midden in het stadspark broedt de noordse stern op een eilandje in het meer. In de steden van IJsland neemt de koperwiek de rol van de merel bij ons over, overal hoor je hem 's avonds zingen. Ook de barmsijs komt veel in de grote plaatsen voor.

KUIFAALSCHOLVER

Direct buiten Reykjavik komen de eerste kliffen in zicht, waar zich vnl. noordse stormvogels ophouden. IJsland bevat zeer veel grote kolonies, met een gevarieerde soortenrijkdom, die langs de kust liggen. De vogelrotsen zijn de broedplaats voor ontelbare aantallen drieteenmeeuwen, zeekoeten, alken, noordse stormvogels kuifaalscholwers, aalscholwers, jan van genten en grote burgemeesters. Papegaaiduikers broeden met honderdduizenden in holen op de minder steile hellingen boven aan de klif. Zwarte zeekoeten prefereren juist de voet van de vogelrots. De zeekoet komt met twee soorten voor. De gewone zeekoet en de dikbekzeekoet. Opvallend is het hoe betrekkelijk eenvoudig het is beide soorten uit elkaar te houden. De witte streep op de snavel van de dikbekzeekoet is op vijftig meter gemakkelijk te zien.

Nog steeds worden op IJsland sommige zeevogels voor menselijke consumptie gevangen. Op de Vestmannseilanden, een eilandengroep in het zuiden van IJsland, hebben we enkele van deze vogelvangers bezig gezien. Speciaal de papegaaiduikerjacht is er nog zeer populair. Gewapend met een vijf meter lange stok, met daaraan een groot wijdmazig driehoekig net, gaat de vogelvanger op stap. Staand op een smalle richel, boven de steil naar beneden lopende vogelrots, wordt dan getracht de rondvliegende en uit hun holen komende lundies (IJslands voor papegaaiduiker) met dit vergrote vlindernet te vangen. Het is ongelooflijk hoe behendig de vogel-

vanger met het net kan gaan. In anderhalf uur zagen we er een ongeveer vijftig rondvliegende lundies verschalken. Voor een papegaaiduiker wordt ongeveer een rijksdaalder per stuk betaald, waardoor het voor velen een best betaald vakantiebaantje is. Rond 1935, toen J.P. Strijbos voor het eerst op IJsland was, werden er volgens hem zo'n 225.000 zeevogels per jaar gevangen.

Ondanks deze enorme aantallen schijnt de zeevogelpopulatie door de menselijke jacht niet veel hinder te ondervinden, al mag men bij dit soort bewerings tenminste een vraagteken zetten. Ook de eieren van alken en Zeekoeten zijn zeer in trek. Halsbrekende toeren worden uitgehaald om bij de richels te komen waarop de zeevogels broeden. Beladen met manden vol eieren komt men dan weer thuis.

Op de rotsen broeden verder nog stormvogeltje, vaal stormvogeltje en de noordse pijlstormvogel. Vooral de laatste liet zich fraai zien, samen met een grijze zeerob die rondom het eiland bivakeerde. Op de terugtocht van het eiland kwam even de rug van wat een walvis leek boven. Maar wat voor een soort is nog steeds onduidelijk.

De kust tussen Skogar en Höfn vertoont een heel ander beeld, dan de rotsen en baaien op de rest van IJsland. Enorme vlakten van zwart lavazand en stenen bepalen hier het landschap. Overal vlechten kleine en grotere gletsjerrivieren door dit troosteloze landschap. Het zijn de uitlopers van de grootste gletsjer van Europa, de Vatnajökull, die dit landschap hebben gevormd. Deze laagvlakten herbergen duizenden grote jagers, kleine jagers en grote mantelmeeuwen. Op de Breidamerkursandr schat men 1500 broedpaar van de grote jager. Werkelijk imponerend is de aanvalstactiek van de vogel als je zijn territorium binnen komt. Als een zware duikbommenwerper valt hij aan, en slechts door snel te bukken ontkom je aan zijn snavel.

In het ontoegankelijke binnenland broedt de kleine rietgans. Hoe ontoegankelijk deze gebieden wel niet zijn, blijkt wel uit het feit dat pas sinds 1929 bekend was dat deze vogel op IJsland broedde. Het duurde tot 1952 voordat een expeditie de broedplaats van de kleine rietgans wist te vinden, verscholen in een oase aan de rand van een gletsjer. Voorheen was het steeds een raadsel geweest waar deze in Engeland overwinterende gans toch zou broeden. Helaas wordt het voortbestaan van de soort bedreigd door de plannen om bij het broedgebied van de kleine rietgans een hydro-electrisch krachtstation te bouwen.

Het binnenland is ook het gebied van de sneeuwuil. Zij broeden vooral in het woestijngebied van de Odadahraun. Een gebied bijna ontoegankelijk voor de mens, vanwege de enorme zwartbruine lavavelden, de kloven en immense zandvlakten.

Het meest spectaculaire vogelmeer op IJsland is Myvatn. Het meer is amper groter dan de Kagerplassen, maar bezit een ongelooflijke vogelrijkdom.

Vanwege de warme bronnen, die in het meer uitkomen, vriest het 's winters nooit helemaal dicht. Het meer is nergens dieper dan drie meter en is door vulkanische uitbarstingen in vroeg-historische tijd ontstaan. Meer dan 15000 eenden, verspreid over 15 soorten, broeden elk jaar in de omgeving van het meer. De meest algemene eend is de toppereend. Ook kuifeend, smient, ijslandse brilduiker, ijseend, zwarte zeeëend en middelste zaagbek worden in Grote aantallen aangetroffen. De harlekijneend broedt in het riviértje de Laxa, dat uit het meer richting zee stroomt. Andere vogelsoorten als ijsduiker, wilde zwaan, alpensneeuwhoen, grauwe franjepoot, giervalk, smelleken, kuifduiker, tureluur, goudplevier, regenwulp, sneeuwgorst, watersnip en raaf komen om het meer in vaak grote aantallen voor.

Een verhaal apart vormt de giervalk. Deze soort was vroeger het bekendste export artikel van IJsland. Ieder jaar zond de Deense regering een schip, het valkenschip, naar IJsland om vandaar de edelvalken te halen. 150 tot 200 vogels per jaar was geen uitzondering. Vanuit Kopenhagen werden de vogels aan de valkeniers bezorgd of aan de verschillende hoven ten geschenke gegeven. Nu is de giervalk, samen met de zeearend en de kleine alk, zwaar beschermd. Ondanks de goede bescherming slaagden dit jaar enkele Duitsers er in drie jongen uit een nest te roven. De volgende dag stond heel IJsland op zijn kop en over de radio werd een uitgebreide beschrijving gegeven van de vermoedelijke daders. Binnen een dag werden de Duitsers gegrepen. Helaas was al één jong dood gegaan.

Het is te hopen dat de unieke verstandhouding tussen mens en natuur hier op IJsland in de toekomst behouden blijft en dat het steeds meer uitbreidende tourisme vooral in de unieke vogelgebieden (nu nog zonder prikkeldraad) zoals het Myvatnmeer, en de binnenlanden, waar men nu nog overal kris-kras door het land mag rijden met de zware terreinwagens, geen grote problemen gaat opleveren.

Al met al is de vogelwereld van IJsland een zeer bijzondere te noemen en hopen we hier nog eens terug te komen.

De bovenstaande bijdragen zijn van de hand van (in willekeurige volgorde) Frank van Duivenvoorde, Menko Wiersema en Jan Pieter Wiersema (of kortweg J.P. genoemd)

Van het vierde lid van de "expeditie" naar IJsland: Kees Verweij, is de bijdrage op de volgende pagina's, een stukje over de planten op IJsland.

Kijkt u met ons mee op de volgende bladzijde?

